

Wyjazdy Polaków do pracy za granicę

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Chociaż kwestia emigracji zarobkowej zajmuje opinię publiczną mniej niż jeszcze kilka lat temu, wciąż jest to istotne zjawisko społeczne. W październikowym badaniu ponownie zajęliśmy się tym tematem¹.

Podobnie jak w ubiegłych latach² problem ten ujmujemy w trzech aspektach. Po pierwsze pytamy o styczność z osobami, które wyjechały do pracy za granicę, co pozwala nam oszacować obecne rozpowszechnienie zjawiska migracji zarobkowych. Po drugie interesujemy się osobistymi doświadczeniami pracy za granicą respondentów. Trzeba podkreślić, że badanie tego wymiaru – z oczywistych względów – dotyczy tylko wyjazdów czasowych, a nie trwałej emigracji. Na pytania ankietowanych odpowiadają bowiem osoby, które pracowały poza Polską, ale zdecydowały się wrócić. Przedstawianych niżej wniosków nie można więc uogólniać na wszystkich emigrantów. Po trzecie – badamy zainteresowanie podjęciem pracy za granicą w przyszłości. Analizy tego wskaźnika mogą sygnalizować kierunek, w którym rozwijać się będzie to zjawisko.

KONTAKT Z OSOBAMI, KTÓRE WYJECHAŁY ZA GRANICĘ DO PRACY

Obecnie 13% respondentów deklaruje, że ktoś z ich gospodarstwa domowego wyjechał za granicę i tam pracuje. Zdecydowana większość (87%) nie ma obecnie bezpośredniego kontaktu z tym zjawiskiem. Wskaźnik ten utrzymuje się na dość stabilnym poziomie od roku 2007, kiedy rozpoczęliśmy pomiary³. Jediną znaczniejszą zmianą jest niewielki wzrost odsetka osób deklarujących, że ktoś z ich gospodarstwa domowego wyjechał za granicę do pracy, około roku 2013, utrzymujący się do dziś.

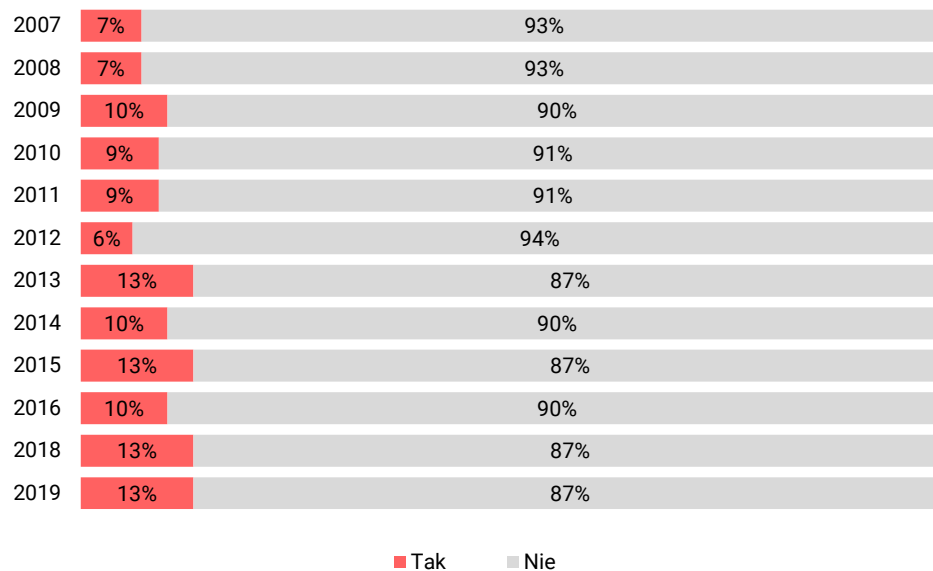
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (353) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 3–10 października 2019 roku na liczącej 965 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS, „Wyjazdy do pracy za granicę”, listopad 2018 (oprac. A. Głowacki).

³ Pytanie zostało nieznacznie zmienione w roku 2018. Wcześniej brzmiało ono: „A czy za granicą pracuje ktoś inny z Pana(i) gospodarstwa domowego?”.

CBOS

RYS. 1. Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechał i pracuje obecnie za granicą?

DOŚWIADCZENIA PRACY ZA GRANICĄ

Mniej więcej co piąty badany (22%) deklaruje, że sam ma doświadczenie pracy za granicą. To wynik nieodlegający od rezultatów sprzed roku i trzech lat (wcześniej pytaliśmy o pracę za granicą w ostatnim dziesięcioleciu – zobacz dalej).

CBOS

RYS. 2. Czy w przeszłości pracował(a) Pan(i) za granicą lub być może pracuje tam Pan(i) obecnie?

TABELA 1

Czy w przeszłości pracował(a) Pan(i) za granicą lub być może pracuje tam Pan(i) obecnie?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	X 2016	X 2018	X 2019
	w procentach		
Tak, pracowałem(a)m za granicą w przeszłości	20	19	21
Tak, obecnie pracuję za granicą	1	1	1
Nie	79	80	78

Doświadczenie pracy za granicą częściej deklarują mężczyźni (29%) niż kobiety (15%) – odwrotnie niż w przypadku kontaktu z osobami wyjeżdżającymi (15% kobiet i 11% mężczyzn twierdzi, że ktoś z ich gospodarstwa domowego wyjechał za granicę do pracy). Takie doświadczenia częściej mają też osoby z wykształceniem ponadpodstawowym (22%–25%) niż podstawowym lub gimnazjalnym (12%).

Spośród tych, którzy pracowali za granicą, wyraźna większość (71%) wyjeżdżała już po roku 2004, a więc po wejściu Polski do Unii Europejskiej i ułatwieniu przepływu pracowników.

TABELA 2

Kiedy ostatnio pracował(a) Pan(i) za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	X 2016 (N=180)	X 2018 (N=187)	X 2019 (N=198)
	w procentach		
Do 1988 roku	9	8	6
W latach 1989–2003	28	28	23
Od roku 2004	63	65	71

PRACA ZA GRANICĄ W OSTATNIM DZIESIĘCIOLECIU

Począwszy od 2007 roku regularnie pytamy Polaków o ich doświadczenia czasowej migracji zarobkowej w ostatnim dziesięcioleciu. Deklaracje te są dość stabilne. Obecnie więcej niż co dziesiąty respondent (12%) twierdzi, że w ciągu ostatnich dziesięciu lat przynajmniej raz wyjechał za granicę do pracy.

TABELA 3

Praca za granicą w ostatnim dziesięcioleciu	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I 2007	IX/XI 2007	X 2008	X 2009	X 2010	X 2011	X 2012	XI 2013	XI 2014	X 2015	X 2016	X 2018	X 2019
	w procentach												
Obecnie pracuję za granicą	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pracowałem(a)m za granicą w przeszłości		9	9	11	10	11	10	13	11	16	11	10	11
Nie pracowałem(a)m za granicą w ostatnim dziesięcioleciu	90	90	90	88	89	88	89	86	88	83	88	89	88

Spośród tych, którzy wyjeżdżali za granicę, ponad połowa (60%) zdecydowała się na to raz, mniej więcej jedna siódma (15%) – dwa razy, a jedna piąta (20%) – trzy razy lub więcej.

Średnia liczba wyjazdów to 2,13 (przy odchyleniu standardowym 2,39), a mediana wynosi 1. Świadczy to o relatywnie niewielkiej liczbie badanych wskazujących wysokie wartości (maksymalnie – 15 wyjazdów).

TABELA 4

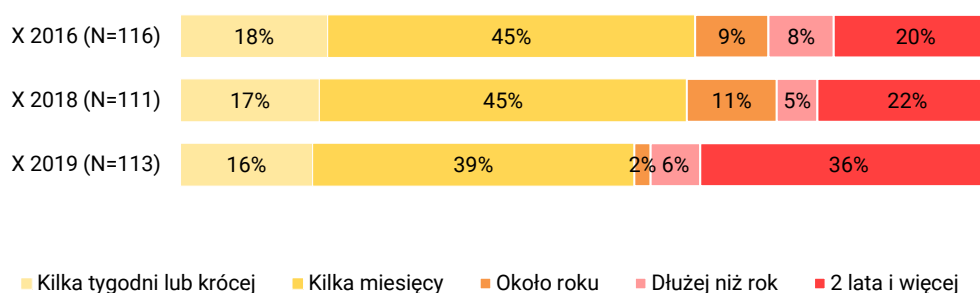
Ile razy wyjeżdżał(a) Pan(i) do pracy za granicę w ostatnich 10 latach?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X 2014 (N=114)	X 2016 (N=116)	X 2018 (N=111)	X 2019 (N=113)
	w procentach			
Raz	45	51	54	60
Dwa razy	20	12	15	15
Trzy razy	15	10	9	8
Cztery i więcej razy	17	21	19	12
Trudno powiedzieć	3	5	2	3
Respondent dojeżdżał do pracy, nie zmieniał miejsca zamieszkania	-	1	2	1

Co zrozumiałe, tegoroczne wyniki nie odbiegają znacząco od uzyskanych w ubiegłym roku, ponieważ pytamy o ostatnie dziesięciolecie. Warto jednak zwrócić uwagę na wyraźny trend wzrostowy odsetka badanych deklarujących, że za granicę wyjechali tylko raz. Dla coraz większej grupy wyjeżdżających jest to doświadczenie jednorazowe, a nie powtarzalny sposób zarabiania pieniędzy.

Badani, którzy w ciągu ostatnich dziesięciu lat pracowali za granicą, najczęściej przebywali poza krajem kilka miesięcy (39%). Znaczący jest istotny wzrost odsetka respondentów twierdzących, że ich najdłuższy wyjazd zarobkowy trwał 2 lata lub dłużej (36%, o 14 punktów procentowych więcej niż przed rokiem). Może to sugerować, że obserwujemy nasilenie zjawiska powrotów do Polski po długotrwałej emigracji zarobkowej. Jednak aby potwierdzić tę hipotezę, konieczne będzie śledzenie tego trendu w dłuższej perspektywie.

CBOS

RYS. 3. Jak długo trwał Pana(i) najdłuższy wyjazd zarobkowy za granicę?

Niezmiennie najczęściej deklarowanym kierunkiem emigracji zarobkowej są Niemcy (43%), a na drugim miejscu – Wielka Brytania (23%). Na kolejnych miejscach plasują się Holandia (15%) i Belgia (10%). Ranking popularności destynacji wyjazdów zarobkowych nie podlega większym zmianom.

RYS. 4. Kierunki zagranicznych wyjazdów do pracy

■ Biorąc pod uwagę ostatnich 10 lat, w którym kraju lub w których krajach Pan(i) pracował(a) lub pracuje?

■ W którym kraju pracował(a) Pan(i) ostatnio lub obecnie Pan(i) pracuje?

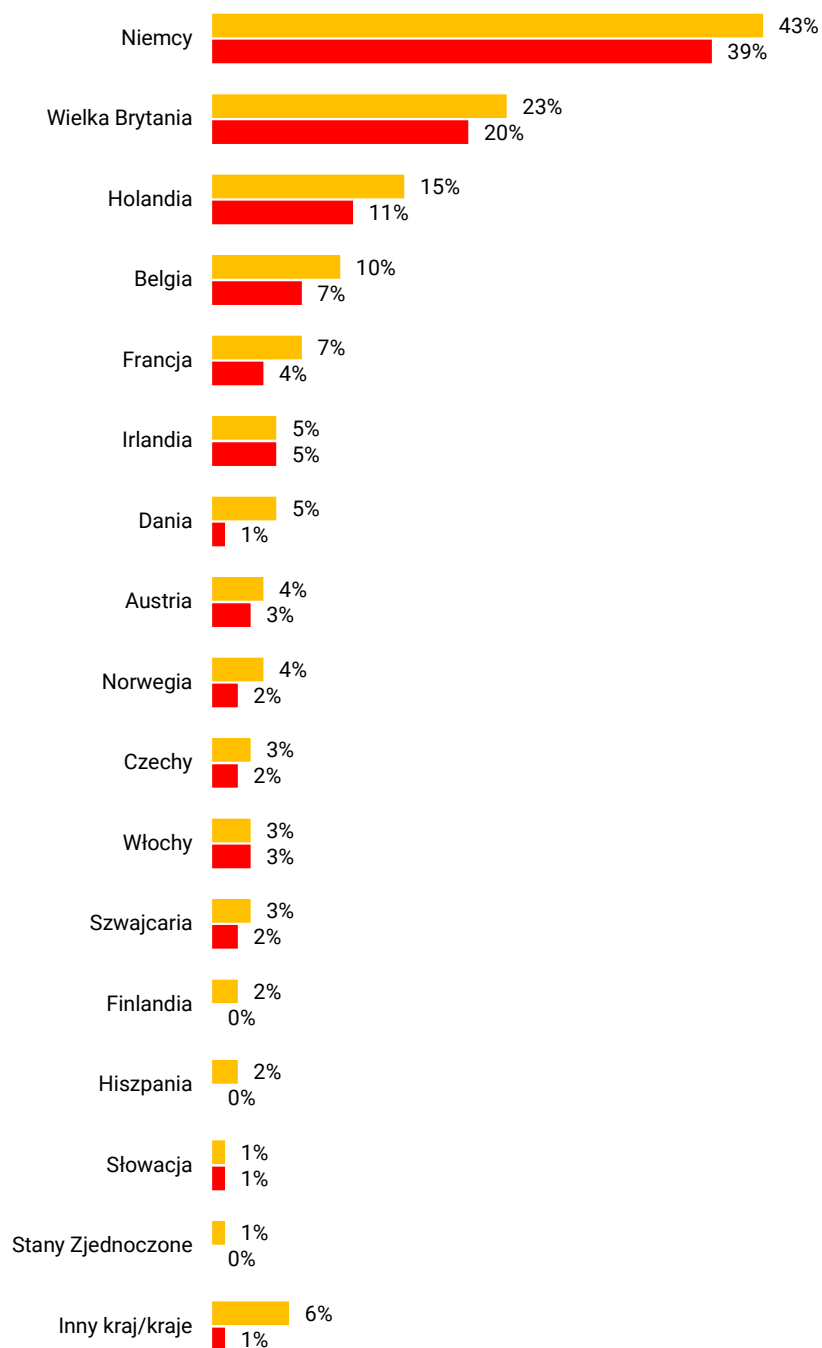

TABELA 5

Kierunki zagranicznych wyjazdów do pracy	Odpowiedzi osób, które pracują lub w ostatnich 10 latach pracowały za granicą (według terminów badań)											
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019
	w procentach*											
Niemcy	46	48	44	39	43	36	36	45	40	41	36	43
Wielka Brytania	15	18	16	22	25	21	21	26	25	23	31	23
Holandia	8	7	8	9	13	12	9	10	13	20	14	15
Belgia	4	2	2	3	2	2	9	9	2	6	6	10
Francja	5	0	8	3	5	6	6	7	3	2	5	7
Irlandia	5	3	5	3	4	3	2	5	3	6	4	5
Dania	2	1	2	1	1	2	2	3	2	3	1	5
Austria	4	3	5	2	1	2	4	3	1	3	4	4
Norwegia	3	7	3	1	4	8	3	3	4	3	4	4
Czechy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	3
Włochy	8	10	8	11	8	7	6	4	6	5	2	3
Szwajcaria	1	2	2	0	1	2	1	0	1	1	-	3
Hiszpania	3	1	6	7	2	3	3	2	4	2	5	2
Stany Zjednoczone	6	6	6	4	5	8	5	1	4	5	2	1
Inne państwo	15	15	13	19	10	18	9	12	10	8	9	9

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazać kilka krajów

GOTOWOŚĆ DO PODJĘCIA PRACY ZA GRANICĄ

Odsetek respondentów rozważających wyjazd zarobkowy za granicę utrzymuje się na dość stabilnym poziomie, przy czym w tegorocznym badaniu był on najniższy spośród zanotowanych od 2007 roku. Zdecydowana większość (88%) badanych nie jest zainteresowana podjęciem pracy za granicą. Zainteresowanie migracją zarobkową zadeklarowało 11% respondentów, przy czym jedynie 1% podjął już konkretne działania w tym kierunku.

TABELA 6

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019
	w procentach											
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	2	2	2	2	2	3	4	4	3	2	2	1
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	8	5	5	6	7	8	10	7	7	6	5	4
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	8	6	11	8	8	9	10	7	9	6	5	6
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	76	85	81	82	82	77	74	79	80	84	86	88
Obecnie pracuję za granicą	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Trudno powiedzieć	5	1	1	1	0	1	1	2	1	1	0	1

Deklarowana chęć podjęcia pracy za granicą jest związana przede wszystkim z wiekiem badanych. Taką możliwość rozważa mniej więcej jedna czwarta (27%) respondentów do trzydziestego roku życia i jedynie 7% ankietowanych powyżej tego wieku. Oznacza to, że dla wielu młodych ludzi wyjazd z Polski wciąż może być atrakcyjną opcją.

TABELA 7

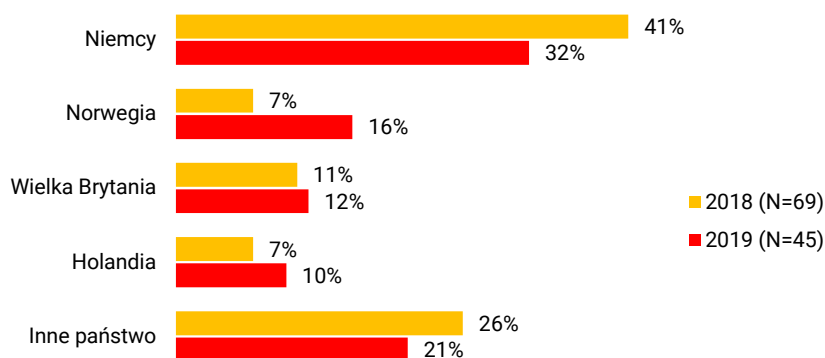
Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Badani w wieku	
	do 30 lat	powyżej 30 lat
	w procentach	
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	1	0
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	11	3
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	15	4
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	67	92
Obecnie pracuję za granicą	3	0
Trudno powiedzieć	3	0

Trzy czwarte badanych, którzy starają się o pracę za granicą lub zamierzają starać się o nią w przyszłości, jako motywację wskazuje niskie zarobki w Polsce. Inne powody wskazywane są sporadycznie.

Respondenci ci najczęściej deklarują, że chcieliby wyjechać do Niemiec, Norwegii, Wielkiej Brytanii lub Holandii.

CBOS

RYS. 5. Do jakiego kraju chciał(a)by Pan(i) wyjechać do pracy?

W ostatnich latach nie obserwujemy większych zmian w kwestii czasowych wyjazdów za granicę. Na poziomie z wcześniejszych pomiarów utrzymuje się zarówno odsetek badanych, którzy deklarują, że mają takie doświadczenie, jak i zainteresowanych nabyciem go w przyszłości. Wydaje się też, że rozpowszechnienie tego zjawiska w społeczeństwie jest dość stabilne, jeśli za wskaźnik przyjąć liczbę ankietowanych twierdzących, że ktoś z ich gospodarstwa domowego wyjechał do pracy za granicą.

Warto jednak zwrócić uwagę na dwie sprawy, potencjalnie istotne dla przyszłości zjawiska czasowych migracji zarobkowych: na rosnący odsetek badanych, którzy tylko raz wyjechali do pracy za granicą (co może wskazywać na zmniejszanie się popularności modelu wielokrotnych wyjazdów), a także na coraz większy odsetek respondentów deklarujących, że ich najdłuższy pobyt za granicą trwał nie mniej niż dwa lata (co może sugerować, że obserwujemy coraz więcej powrotów po długotrwałej emigracji).

Opracował

Antoni Głowacki